

O PIAȚĂ CULTURALĂ CARE SE MATURIZEAZĂ GREU / A CULTURAL MARKET THAT IS GROWING UP SLOWLY

Raluca-Nicoleta RADU

Conf. habil. / Assoc. Prof.

raluca.radu@fjsc.ro

Universitatea din București, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării /
University of Bucharest, Faculty of Journalism and Communication Studies

Rezumat

Plecând de la propunerea unei definiții pentru alfabetizarea arhitecturală, ca nivel de înțelegere a motivelor pentru care o clădire arată dezirabil și funcționează corect, acest articol reprezintă o evaluare a stadiului de dezvoltare a pieței culturale arhitecturale românești.

Metoda folosită este cea etnografică: autorul a urmărit, mai mulți ani la rând, evoluția relațiilor dintre arhitecți, clienți și autorități și re-negocierea regulilor și a normelor de construire în București.

Concluzia este că, în acest moment, discuțiile tot mai frecvente despre localitățile urâte și nefuncționale, ca urmare a unor decizii nefericite din trecut, pot oferi cadrul pe care arhitecții să construiască, în mintea beneficiarului obișnuit, respectul pentru reguli, norme, funcțional și dezirabil – în încercarea de a ridica nivelul de alfabetizare arhitecturală necesar unei dezvoltări sănătoase a pieței culturale arhitecturale.

Cuvinte cheie: norme și reguli, arhitectură, piață culturală, tranziție, alfabetizare arhitecturală.

Abstract

The article starts from a proposed definition of architectural literacy, as the level of understanding for the motives a building looks desirable and works properly, to evaluate the level of development of the cultural market for the Romanian architecture.

The method used is an ethnographical one: the author followed, for several years, how relationships among architects, clients and authorities evolved and how building norms and rules were re-negotiated in Bucharest.

The conclusion is that, at present, the current discussion about towns and villages destroyed, aesthetically and functionally, by wrong decisions in the past, may be the base architects can build on for the respect of rules, norms, functional and desirable, in the mind of the usual beneficiary.

Keywords: norms and rules, architecture, cultural market, transition, architectural literacy.

În arhitectură, respectarea normelor și a regulilor și realizarea unor spații funcționale și plăcute din punct de vedere estetic înseamnă profesionalism. Arhitecții vorbesc despre reguli și despre norme atunci când încearcă să protejeze un proiect de intervenția inoportună și periculoasă a unui client, cu argumente care pleacă de la avizul primăriei și ajung la iluminare corectă și evitarea apariției mușgaiului.

În discursul public, arhitecții, jurnaliștii, activiștii și chiar oamenii obișnuiți vorbesc despre reguli și despre norme când își dau seama că locuiesc în spații cu care nu mai rezonază, care îi împiedică să aibă un nivel de trai rezonabil, care îi deranjează și le urătesc viața. Politicienii vorbesc despre reguli și norme mai ales când se apropie campania electorală.

Patrimoniul arhitectural și clădirile și spațiile noi au devenit subiecte preluate de redacții din ce în ce mai des. În același timp, pe rețelele sociale crește interesul oamenilor obișnuiți pentru subiectele de arhitectură și urbanism. Asociația Salvați Bucureștiul are 12.000 de urmăritori pe Facebook și un partid, pagina Salvați Parcul Tineretului, 8.500, comunitatea Bucureștiul secret are peste 52.000 de membri¹.

Indiferent de acest interes crescut în spațiul public, pentru chestiunile de arhitectură și urbanism, două trăsături principale caracterizează mediul profesional al arhitecților din România. Nivelul de înțelegere a modului în care funcționează și în care ar trebui să arate o clădire, în legătură cu mediul în care se găsește (architectural literacy) este foarte redus în România. Drept urmare, de multe ori arhitecții și urbanistii se confruntă cu un respect redus al clienților lor pentru norme și reguli și cu rezistență în acceptarea sfaturilor și a indicațiilor profesionistului. Piața culturală a arhitecturii se maturizează greu.

In architecture, professionalism is synonymous with respecting rules and norms, in designing functional and aesthetically pleasant spaces. Architects talk about rules and norms when they try to protect a project from the inopportune and dangerous intervention of a client, with arguments ranging from City Hall approval and to getting proper sunlight in a room, to avoid mildew.

In the public discourse, architects, journalists, activists and even common people talk about rules and norms when they realize they live in unreasonable spaces that do not allow them a decent living, but incommodating. Politicians talk about rules and norms especially before the election campaign.

Architectural heritage and new buildings and spaces are now subjects covered by newsrooms, more and more often. On social networks, the interest of ordinary people in architecture and urban planning is increasing. Save Bucharest Association has 12,000 followers on Facebook and a party, the page Save Youth Park, 8,500, the community Secret Bucharest has over 52,000 members¹.

Despite this interest in architecture and urban planning, two main traits characterise the professional environment of Romanian architects. The level of architectural literacy, this is the level of understanding related to how a building should look and function, is very low in Romania. As a consequence, many architects and urban planners face a lack of respect for norms and rules, from their clients, and resistance in accepting professional advice and directions. The cultural market for architecture is growing up slowly.

1 Date valabile în septembrie 2016.

1 Data as of September 2016.

În paginile următoare, voi dezvolta câteva note de observație pe linia acestei ipoteze de lucru:

Dacă ne dorim ca un arhitect să poată crea spații și clădiri uimitoare, dezirabile și funcționale, el are nevoie nu numai de o pregătire solidă, de talent și de dăruire², ci și de protecția oferită de autoritățile locale, de instituțiile care implementează legislația în vigoare, de un context de respect pentru munca profesioniștilor, în general, și pentru munca arhitecților, în special.

Această ipoteză se bazează pe abordarea teoretică a lui Richard Scott³ despre cei trei piloni instituționali: pilonul reglator (ce spun legile că trebuie făcut), pilonul normativ (ce ne așteptăm ca cineva să facă) și pilonul cultural-cognitiv (care sunt miturile și poveștile care ne guvernează comportamentul).

Metoda de cercetare folosită a fost cea etnografică: este vorba despre o cercetare descriptivă a modului în care funcționează relațiile dintre arhitecți, clienții lor, autorități și publicul larg. Organizarea observațiilor va fi făcută pe cele patru dimensiuni sugerate de David Silverman⁴: (1) care este perspectiva grupului studiat asupra respectării normelor și a regulilor; (2) care sunt detaliile relevante; (3) care este contextul social și istoric relevant; (4) care sunt procesele cheie. Nu a existat un proiect de cercetare asumat ca atare. Familia mea este de formată din arhitecți și ingineri, iar prietenii noștri de familie sunt, de asemenea, arhitecți. M-am aflat într-o poziție privilegiată pentru a urmări discuții despre relațiile cu clienții și cu autoritățile și despre relațiile, instituționalizate sau nu, dintre arhitecți. Acest tip de observație va fi descris mai jos.

2 Robert W. Weisberg, „Creativitatea și cunoașterea: confruntarea teoriilor”, în *Manual de creativitate*, Robert J. Sternberg (coord.), pp. 171-199, Irina Mihăilescu și Dana Ligia Ilin (trans.), Iași: Polirom, 2005.

3 Scott, W. Richard. *Institutions and organizations: Ideas, interests, and identities*. Sage Publications, 2013.

4 David Silverman, *Interpretarea datelor calitative*, Adela Toplean (trad.), Iași: Polirom, 2004, p. 64.

In the next pages, I will develop some observation notes, in the line of this work hypothesis:

If we want amazing, desirable, functional spaces and buildings created by architects, they should have more than a solid training, talent and dedication²; architects need the protection offered by local authorities, by institutions that implement relevant laws, and an environment of respect for professional activities, in general, and for architects' work, in particular.

This hypothesis is based on the theoretical approach of Richard Scott³ to institutions, as social constructs, based on three pillars: the regulatory pillar (what rules say one should do), the normative pillar (what one is expected to do) and the cultural-cognitive pillar (what myths and stories govern our behavior).

The research method is based on an ethnographic approach: I am going to describe how the relationships among architects, their clients, authorities and the general public function. The observations are organized on the four dimensions suggested by David Silverman⁴: (1) what is the perspective of the studied group, on following rules and norms; (2) what are the relevant details; (3) what is the social and historical context; (4) what are the key processes. There was no research project, as such, for me. My family is composed of architects and civil engineers, and our family friends are architects, also. I had a privileged position to follow discussions about the relationships between architects and authorities, architects and clients or among architects. These observations are described below.

2 Robert W. Weisberg, „Creativitatea și cunoașterea: confruntarea teoriilor”, în *Manual de creativitate*, Robert J. Sternberg (coord.), pp. 171-199, Irina Mihăilescu și Dana Ligia Ilin (trans.), Iași: Polirom, 2005.

3 Scott, W. Richard. *Institutions and organizations: Ideas, interests, and identities*. Sage Publications, 2013.

4 David Silverman, *Interpretarea datelor calitative*, Adela Toplean (trans.), Iași: Polirom, 2004, p. 64.

Perspectiva arhitecților și perspectiva clienților. Detaliile relevante

O persoană ajunge foarte rar să fie clientul unui arhitect. Oricine este însă beneficiarul muncii arhitecților, fără să conștientizeze acest lucru în mod activ. O clădire sau un spațiu nu ridică semnele de întrebare sau analizele care ar caracteriza relația dintre o persoană și orice alt tip de produs cultural (un film, o carte, un buletin de știri TV). De multe ori un client ajunge să înțeleagă regulile, constrângerile, sursele frumosului și ale funcționalului în arhitectură, adică să atingă un nivel acceptabil de alfabetizare arhitecturală, în momentul în care prima și ultima sa construcție, sub îndrumarea unui arhitect, a fost finalizată.

Am auzit noi proprietari de clădire plângându-se că au o construcție prea scumpă, pentru că au ignorat sfaturile arhitectului și ale inginerului constructor, dar au ascultat sfaturile maistrului, pe șantier. Acum clădirea, doar parter, are niște ziduri de cetate. Sau noi proprietari care știu că au clădire puțin funcțională, după ce au ignorat sfaturile arhitectului și ale inginerului geodez. Casa lor se inundă. Sau nu are hol de intrare, să fie mai ieftină, dar are un etaj în plus, pentru că s-au gândit la el în timp ce construiau.

„Prima casă nu iese niciodată bine. O vinzi și construiești o a doua casă, după ce ai învățat cum trebuie făcut”, explica un proprietar unui alt proprietar de casă pe pământ, în București. Clienții nu au nevoie să știe ce trebuie făcut, de aceea angajează profesioniști în construcții. Tentația de a rezista sfaturilor profesioniștilor și de a urma inspirația de moment și sfaturile meșterilor este însă foarte mare.

Arhitecții acceptă negocierea detaliilor unei clădiri, până la un punct, care poate include sau nu negocierea respectării unor reguli. „Cine plătește pune muzica”, explică un arhitect cum stau lucrurile. Clientul are un buget, un teren, un scenariu de utilizare a viitoare

Architects' perspective and clients' perspective. Relevant details

A person is rarely, if ever, the client of an architect. Anyone is the beneficiary of architects' work. A building or a space does not raise the questions or the analyses that would characterize the relation between a person and any other type of cultural product (a movie, a book, a TV newscast). Many times, a client starts to understand the rules, the constraints, the sources of beauty and of functional in architecture, and reaches an acceptable level of architectural literacy, the moment his first and last building, created with the guidance of an architect, is finished.

I heard new building owners complaining the construction was too expensive, because they ignored the advice of the architect and of the civil engineer, but they listened to the advice of the handyman, on the site. Now the building, a ground floor, has walls fit for a castle. Other new owners know they have a less functional house, because they ignored the advice of the architect and of the geodesist. The house gets flooded. Or has no entry hallway, to make it cheap, but has another floor, they thought about during construction.

“The first house does not go well, ever. You sell it and you build another one, after you understand what it is to be done”, explains one owner to another, in Bucharest. The clients do not have to know what it is to be done, they hire professionals. The temptation to resist professional advice and to follow a random moment of inspiration and handymen's advice is very powerful.

Architects accept to negotiate the details of a building, and this may include, or not, bypassing some rules. “He who pays the piper calls the tune”, explains an architect. The client has a budget, a site, a scenario on how the building will be used and an image of the future, and the architect and his team are hired to give a form to that image, following the limits imposed by the client,

clădiri și a spațiilor adiacente și o proiecție, iar arhitectul și echipa lui sunt angajați să dea formă acestei proiecții, în limitele impuse de client, de mediul în care este construită clădirea și de legislație.

„Cine plătește pune muzica” acoperă mai multe realități. Arhitectul face un proiect și este plătit – supraviețuirea lui financiară depinde de clienți, iar reputația profesională depinde de proiectele și de clădirile care îi poartă semnătura. Clientul investește mult într-o clădire - în unele cazuri, aceasta este probabil cea mai mare investiție de familie - prin urmare vrea să fie pe deplin mulțumim cu rezultatul și să dețină control total. Buna colaborare dintre client, arhitect și echipa de pe șantier poate avea ca rezultat clădiri și spații extraordinare, care schimbă istoria arhitecturii (cum a fost cazul arhitecților Ion Mincu, creatorul stilului neoromânesc, Horia Creangă, care a adus funcționalismul în centru Bucureștiului, în anii 1930, sau Octav Doicescu, care va îmbina cele două stiluri de-a lungul carierei sale⁵). În același timp, în timpul procesului de elaborare, de construire sau de reconstruire pot apărea derapaje, în interiorul sau în exteriorul clădirii.

În figura 1 se poate vedea o poartă maramureșeană, rămasă în centrul Bucureștiului în amintirea unui restaurant de lemn care a ars. În figura 2, o stradă bucureșteană obișnuită, în care o clădire nerenovată stă alături de una renovată în spiritul epocii și de o alta, adaptată gusturilor și nevoilor noilor proprietari, fără legătură cu restul străzii.

Procesul în care clientul interacționează cu arhitectul, cu inginerii, cu autoritățile și cu echipa de pe șantier este unul de acumulare de informație despre modul în care se construiește și funcționează o clădire - de alfabetizare arhitecturală.

the environment of the future building and the legislation.

“He who pays the piper calls the tune” covers several realities. The architect makes a project to get paid for - the financial survival depends on the clients, the professional reputation depends on the projects and on the buildings he signs. The client invests a lot in a building – in some cases, we are talking about the biggest family investment – so he wants to be fully satisfied and to have total control. A good collaboration among architects, clients and builders may lead to extraordinary spaces and buildings, that change the history of architecture (such was the case of Ion Mincu, the creator of the Neo-Romanian style, of Horia Creangă, that brought functionalism in the middle of Bucharest, in the 1930s, and of Octav Doicescu, that mixed the two styles during his career⁵).

Nevertheless, during the elaboration, the building or the rebuilding processes, sideslips may occur. In Fig. 1, a gate from Maramureș, a northern province in Romania, stays in the middle of Bucharest, to remind us a wooden restaurant that burnt. In Fig. 2, we can see an usual street in Bucharest, on which an un-renovated building stands next to a renovated one, that respects the style of the past era, the building was made in, and to another one, adapted to the tastes and the needs of the new owners. The last building has no connection to the rest of the street.

The process during which a client interacts with the architects, with engineers, with authorities and with builders is a process of architectural literacy.

5 Paul Constantin, *Dicționar universal al arhitecților*, Ed. Științifică și enciclopedică: București, 1986.

5 Paul Constantin, *Dicționar universal al arhitecților*, Ed. Științifică și enciclopedică: București, 1986.

Fig. 1 O poartă maramureșeană în centrul Bucureștiului //
A gate from Maramureș in downtown Bucharest.
Foto / Photo: R. Radu

Fig. 2 Trei clădiri pe o stradă din București //
Three buildings on a street in Bucharest.
Foto / Photo: R. Radu

Conceptul de alfabetizare culturală este mai des întâlnit pentru mass-media (media literacy) și pentru internet (digital literacy). Modul în care oamenii obișnuiți înțeleg și utilizează mass-media și internetul este considerat esențial pentru democrație și pentru un spațiu public civilizat, prin urmare există cursuri pentru școlari și pentru liceeni și eforturi de politici publice la nivel european în acest sens.

The client learns how a building is made up and functions. The concept of cultural literacy is used more often in connection to mass media (media literacy) and to Internet (digital literacy). The way ordinary people understand and use mass media and the Internet is considered essential in the democratic process and for a civil public space. As a result, there are courses in school and public policies at European level.

Media literacy este definită drept capacitatea (1) de a urmări mesaje mass-media, (2) de a le analiza și de ști ce există în spatele lor (cum se face un film și cum se face un program de știri), (3) de a aprecia care este valoarea și scopul lor (diferența dintre publicitate și știri, diferența dintre informație și opinie) și (4) de a crea mesaje mass-media⁶. În oglindă, *architectural literacy*, alfabetizarea arhitecturală, este capacitatea (1) de a înțelege și de a utiliza clădiri și spații cu funcțiuni diferite, din materiale diferite, (2) de a analiza diferențele estetice dintre ele, în funcție de locul și perioada istorică în care au fost create, (3) de a evalua valoarea unei clădiri și adaptarea acelei clădiri la context și (4) de a participa la construirea unei clădiri sau a unui spațiu, în calitate de client sau de proiectant. Un proces complet de alfabetizare arhitecturală cuprinde și înțelegerea și acceptarea regulilor și a normelor, ca modalitate de a gestiona spațiul comun și imaginea unei localități și de a urmări standardele necesare de siguranță în folosirea unui spațiu.

Procesele cheie. Contextul

Înainte de 1990, clientul arhitecților români era statul, atât pentru construcțiile civile cât și pentru cele industriale. Piața culturală a evoluat încet, pe măsură ce din ce în ce mai multe companii private și familii au început să investească în imobile și spații noi. În aproape trei decenii, convențiile de producție și de utilizare a spațiilor și a clădirilor au fost negociate și renegociate între arhitecți, clienți, autorități și publicul larg.

Cei mai mulți dintre arhitecți încearcă să urmeze, pe cât se poate, cerințele și gusturile clienților lor, pe de o parte, și regulile și normele obligatorii, pe de alta.

⁶ Vezi, de exemplu, definiția de aici: <http://www.medialit.org/media-literacy-definition-and-more>: Media Literacy is the ability to access, analyze, evaluate and create media in a variety of forms.

Media literacy is defined as the ability to (1) follow media messages, (2) to analyse them and to understand what is behind them (how a movie or a newscast is made), (3) to appreciate their value and purpose (the difference between advertising and news or between information and opinion) and (4) to create messages⁶. Similarly, *architectural literacy*, is the ability to (1) understand and use buildings and spaces with different functions, made from different materials, (2) analyse the aesthetic differences, depending on the place and time they were erected, (3) evaluate the value of a building and how it fits to its context and (4) take part in the building processes, as client or architect. A medium level of architectural literacy involves understanding and accepting rules and norms following necessary safety measures in using a space or a building.

Key processes. The context

Before 1990, the client of Romanian architects was the state, both for civil and industrial buildings. The cultural market evolved slowly, while more and more private companies and families invested in new buildings. In almost three decades, the production and usage conventions for spaces and buildings were negotiated and renegotiated among architects, clients, authorities and the public.

Most of the architects try to follow, as much as they can, the demands and the tastes of their clients, alongside compulsory rules and norms. Nevertheless, many clients end up erecting a building that has little connection to the initial plan. On the construction site, last minute personal ideas, opinions of family members, of friends and of handymen (this is, mimetics and group pressure, combined with future owner's self-sufficiency) become

⁶ See, for example, this definition: <http://www.medialit.org/media-literacy-definition-and-more>: Media Literacy is the ability to access, analyze, evaluate and create media in a variety of forms.

Cu toate acestea, mulți clienți ajung să construiască o clădire care are o legătură foarte slabă cu planul inițial. Pe șantier, opiniile personale, opiniile membrilor familiei, ale prietenilor și ale meșterilor (deci mimetismul, presiunea grupului, combinate cu, să-i spunem așa, autosuficiența viitorului proprietar) devin mai importante decât părerile avizate ale arhitectului și ale inginerilor. În situațiile mai grave, unii arhitecți acceptă de la bun început să încalce regulile, alături de clienți și de autorități.

Autoritățile locale sunt adesea acuzate de corupție, în legătură cu acceptarea unor clădiri cu probleme evidente. Singurele arme în mâinile arhitecților par a fi refuzul de a semna recepția clădirii și luarea de poziție, prin intermediul reprezentanților lor, împotriva distrugerii orașelor și a satelor românești.

Drept rezultat, multe clădiri au probleme diverse, de la probleme estetice (casa este atât de urâtă, că este dată ca exemplu), la probleme funcționale (scările nu duc nicăieri, este curent, este mucegai), la costuri exagerate. Pentru unele clădiri există decizii definitive care cer demolare imobilului (decizii puse, de altfel, rareori în aplicare).

Un exemplu este clădirea Cathedral Plaza, de lângă Catedrala Sf. Iosif din București (Figura 3). Justiția a decis demolarea construcției, în septembrie 2015⁷. Un an mai târziu, imobilul este în continuare în picioare, nefolosit. Pe site-ul Cathedral Plaza, informațiile despre procesul în justiție se opresc la nivelul lunii aprilie 2015, iar ideea demolării este identificată de arh. Vladimir Arsene drept „un act de incultură”⁸.

7 „Sentința definitivă în cazul Cathedral Plaza: clădirea trebuie demolată. Ce spune Biserica Catolică despre primarul Oprescu”. ProTv. 14 Sept. 2015. <http://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/sentinta-definitiva-in-cazul-cathedral-plaza-cladirea-trebuie-demolata-ce-spune-biserica-catolica-despre-primarul-oprescu.html>, accesat 20 octombrie 2016.

8 Vezi <http://www.cathedralplaza.ro/situatia-juridica/>, accesat 20 octombrie 2016.

more important that the professional advises of architects and engineers. In more serious situations, some architects accept from the very beginning to break the rules, in an arrangement with their clients and with authorities. Local authorities are often accused of corruption, for accepting buildings with evident problems. The only weapons architects seem to have are the refuse to sign the reception papers for a building and public positions against the destruction of Romanian towns and villages.

As a result, many buildings have a multitude of issues, from aesthetic problems (the house is that ugly, it is given as an example) to functional issues (stairs lead nowhere, there is draft, there is mould) and to exaggerated costs. For some buildings, there are final court decisions for demolition (rarely put into act).

An example is Cathedral Plaza, next to St. Joseph Cathedral in Bucharest (Fig. 3). The court decided the building has to be demolished, in September 2015⁷. A year later, the building is still standing, empty. On the website of the Cathedral Plaza, the information about the trial stops in April 2015, and the idea of the demolition is labelled by architect Vladimir Arsene as an “lack of cultural values”⁸.

7 „Sentința definitivă în cazul Cathedral Plaza: clădirea trebuie demolată. Ce spune Biserica Catolică despre primarul Oprescu”. ProTv. 14 Sept. 2015. <http://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/sentinta-definitiva-in-cazul-cathedral-plaza-cladirea-trebuie-demolata-ce-spune-biserica-catolica-despre-primarul-oprescu.html>, accesat 20 octombrie 2016.

8 See <http://www.cathedralplaza.ro/situatia-juridica/>, accessed 20 oct. 2016.

Fig. 3 Clădirea Cathedral Plaza, de lângă Catedrala Sf. Iosif din București, trebuie demolată, conform sentinței definitive a Curții de Apel Ploiești // Cathedral Plaza Building, next to St. Joseph Cathedral in Bucharest, must be demolished, according to the final decision of the Court of Appeal Ploiești. Foto // Photo: R Radu.

Un citat dintr-un interviu al arh. Vladimir Arsene din revista Igloo vorbește tocmai despre negocierea normelor și a regulilor.

„Igloo: Din 1991 și până în prezent, ați construit în București câteva dintre cele mai provocatoare și spectaculoase clădiri, dacă ar fi să amintim doar Europe House, Charles de Gaulle Center sau Cathedral Plaza, încă în construcție. Fiecare dintre ele a stârnit discuții ample, aprinse, care au mers până la a evalua și analiza structura și evoluția orașului. Cum vă raportați la aceste lucruri?

A quote from an interview with Vladimir Arsene for Igloo is a case study on negotiating rules and norms.

“Igloo: From 1991 until now, you have built in Bucharest some of the most provocative and spectacular buildings, among which Europe House, Charles de Gaulle Center or Cathedral Plaza, still under construction. Each of them started extensive lively discussions, which led to an evaluation and an analysis of the structure and of the evolution of the city. What are your thoughts about these?

V.A.: În primul rând, aş vrea să spun că noi nu urmărim să stărnim niciun fel de discuţii şi publicitate în jurul proiectelor pe care le semnăm. Faptul că ele se întâmplă se datorează diferenţelor de viziune în legătură cu evoluţia oraşului dintre noi şi cei care ne critică. Aceste turnuri pe care lumea le acuză cu vehemenţă sunt realizate cu foarte multă seriozitate şi cu dragoste pentru oraş. Nu facem orice pentru oricine, ba din contră. Mie mi se pare că lucrul care nu se înţelege în Bucureşti este că nu există prescripţii de succes şi de corectitudine în arhitectură şi urbanism şi că ce se face acum face parte din istoria oraşului. Bucureştiul nu este nici Viena, nici Paris şi spiritul oraşului constă tocmai în fragmentare şi alcătuire eclectică.”⁹

Arhitectul care a semnat planul clădirii Cathedral Plaza spune că Bucureştiul nu are reguli („prescripţii ... de corectitudine în arhitectură şi urbanism”), prin urmare este definit de „fragmentare şi alcătuire eclectică”. Dacă unii critici nu sunt de acord cu acest tip de contestare a regulilor şi a normelor în vigoare, este o situaţie de „diferenţă de viziune”.

Situaţia nu este singulară pentru arhitectură şi urbanism. În România, la fel ca în restul ţărilor din fostul spaţiu de influenţă sovietică¹⁰, toate domeniile au trecut printr-o perioadă de tranziţie instituţională, în care au fost renegociate poziţiile de putere şi cadrele de referinţă. În multe privinţe, tranziţia instituţională nu a fost încheiată, în arhitectură. Instituţiile statului

V.A.: *First of all, I want to say we do not want to start discussions or public debates around our projects. These discussions exist because there are differences in vision about the evolution of the city, between us and the ones who criticize our work. These tours, people accuse vehemently, are built with sobriety and love for the city. We do not sign whatever for anybody, on the contrary. I think that what is not understood in Bucharest is that there are no receipts for success and correctness in architecture and urban planning and that what it is done now is part of the history of the city. Bucharest is not Vienna or Paris: the spirit of the city is fragmentation and eclectic composition.”*⁹

The architect that signed the plans for the Cathedral Plaza building says that Bucharest has no rules (“receipts for success and correctness in architecture and urban planning”). As a result it is defined by “fragmentation and eclectic composition”. If some critics do not agree with the impugment of existing rules and norms, this is a situation of “differences in vision”.

The situation is not exemplary only for architecture. In Romania, just like in the rest of the countries from the former soviet influence area¹⁰, all professional fields passed a period of institutional transition, in which power positions and reference frames were renegotiated. The institutions of the state are not in the position to guarantee appropriate behaviours from all or, at least, appropriate sanctioning for misbehaving. Some social

9 Buică, Viorica. Iunie 2008. Arhitectură - Vladimir Arsene, Westfourth Architecture. <https://www.igloo.ro/articole/vladimir-arsene-westfourth-architecture/>, accesat 20 octombrie 2016.

10 Vezi Stark, David, „Recombinant property in East European capitalism.” *American journal of sociology*, 1996, p. 993-1027; Eyal, Gil, Ivan Szelenyi, şi Eleanor Townsley. *Capitalism fără capitalişti*. Ionel Nicu Sava şi Cristian Mihail Miehs (trad.), Bucureşti: Editura Omega, 2001; Radu, Raluca. *Instituţii culturale în tranziţie*, Bucureşti: Nemira, 2011.

9 Buică, Viorica. June 2008. Arhitectură - Vladimir Arsene, Westfourth Architecture. <https://www.igloo.ro/articole/vladimir-arsene-westfourth-architecture/>, accessed 20 oct. 2016.

10 See Stark, David. „Recombinant property in East European capitalism.” *American journal of sociology*, 1996, p. 993-1027; Eyal, Gil, Ivan Szelenyi, şi Eleanor Townsley. *Capitalism fără capitalişti*. Ionel Nicu Sava şi Cristian Mihail Miehs (trans.), Bucureşti: Editura Omega, 2001; Radu, Raluca. *Instituţii culturale în tranziţie*, Bucureşti: Nemira, 2011.

nu se găsesc în poziția de a garanta un comportament corect din partea tuturor, sau, cel puțin, corectarea derapajelor, într-un interval de timp rezonabil, iar unii dintre actorii sociali sunt tentați să se folosească de vulnerabilitatea cadrului instituțional.

Informațiile care circulă despre arhitectură și urbanism, în spațiul public, pot consolida respectul pentru norme și reguli, dar și pentru frumos, dezirabil, funcțional. Din acest punct de vedere, realitatea este destul de complexă. În arhitectură avem eroi – cum ar fi arhitecții celebri, ca Zaha Hadid, sau activiști de succes, ca Nicușor Dan, dar și personaje puternic negative – de obicei primarii și arhitecții șefi ai diverselor localități, mai mari sau mai mici, și proprietarii necunoscuți ai construcțiilor care urătesc și incomodează, ai unor clădiri lăsate în paragină sau ai unor construcții noi care nu au nici o legătură cu mediul în care apar.

În plus, încep să apară efecte de ordin material ale nerespectării cerințelor minimale de proiectare și folosire a spațiului. În două cartiere de vile din București, cartierul Cotroceni și zona Iancu Nicolae, construcții similare au prețuri evident diferite. O vilă nouă, de cinci camere, cu un teren de cca 200 mp, era evaluată pe site-ul imobiliare.ro, în mai 2016, cu 750.000 euro, dacă se găsea în Cotroceni, și cu 370.000 euro în Iancu Nicolae. În cartierul din nordul Bucureștiului traficul este sufocant, locurile de parcare sunt puține iar pe unele străzi nu încap sau încap foarte greu mașinile de intervenție (Figura 4).

actors are thus tempted to make use of institutional vulnerabilities.

The information on architecture and urban planning, present in the public space, may consolidate the respect for norms and rules, but also for beauty, desirable, functional. From this point of view, the reality is quite complex. In architecture, we have heroes, like Zaha Hadid, a star architect, or Nicușor Dan, a successful activist, but also negative characters, usually mayors and city architects, alongside unknown owners for ugly and uncomfortable buildings, of degrading buildings or of new buildings that have no connection to their neighbourhoods.

In addition, building prices are affected now by transgressions of minimal requirements. In two residential areas in Bucharest, Cotroceni and Iancu Nicolae, similar buildings have dramatically different prices. A villa with five rooms, on a site of 200 mp, is evaluated on imobiliare.ro, in May 2016, at around 750.000 euro, if it is placed in Cotroceni, and at around 370.000 euro, in Iancu Nicolae. In the northern area of Bucharest the traffic is jammed, parking spaces are insufficient, and on some streets first aid vehicles cannot enter (Fig. 4).

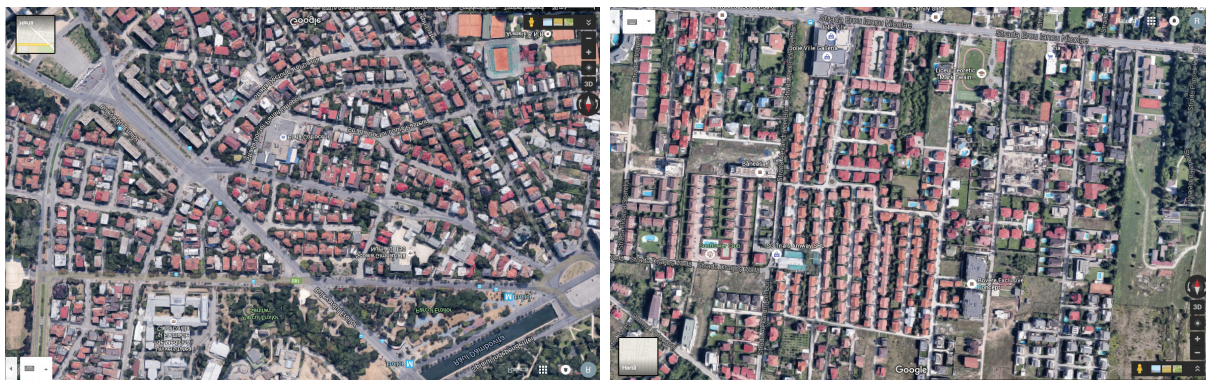

Fig. 4 Două cartiere de vile din București: Cartierul Cotroceni, stânga, și zona Iancu Nicolae, dreapta // Two neighbourhoods in Bucharest: Cotroceni, left, and the Iancu Nicolae area, right.
Foto / Photo: Capturi Google Earth / Print screen, Google Earth

Clădiri uimitoare, dezirabile și funcționale

Creativitatea este „un eveniment cultural și social, în aceeași măsură în care este un eveniment psihologic”, remarca Csikszentmihalyi¹¹. A fi creativ nu înseamnă numai a avea idei minunate, ci și a le transforma apoi în produse sau evenimente creative, prin intermediul unor practici acceptabile. Un arhitect este creativ dacă poate propune și promova o schimbare în modul de construire și de folosire a unei clădiri, în așa fel încât schimbarea este acceptată și recunoscută ca inovativă de către client, critici și autorități.

11 Csikszentmihalyi, Mihalyi. „Implications of a Systems Perspective for the Study of Creativity”. In *Handbook of Creativity*, Sternberg, Robert J. (ed.), pp. 313-338. Cambridge: Cambridge University Press, 1999, p. 313.

Amazing, desirable and functional buildings

Creativity is “as much a cultural and social as it is a psychological event”, remarks Csikszentmihalyi¹¹. Being creative is not only being capable of producing remarkable ideas, but also being capable of transforming them into creative products, through acceptable practices. An architect is creative if he proposes and promotes a change in the way a building is made and used, and if the change is accepted and recognised as innovative by clients, critics or authorities.

11 Csikszentmihalyi, Mihalyi. „Implications of a Systems Perspective for the Study of Creativity”. In *Handbook of Creativity*, Sternberg, Robert J. (ed.), pp. 313-338. Cambridge: Cambridge University Press, 1999, p. 313.

Creativitatea implică un efort constant de promovare a unei variații și condiții fertile, ca acel efort să dea roade, dar se petrece în limitele a ceea ce este dezirabil și funcțional. Este posibil ca, în acest moment, discuția despre localitățile românești urărite și nefuncționale, ca urmare unor decizii foarte proaste din trecut, să înceapă să dea roade prin creșterea nivelului de alfabetizare arhitecturală. Astfel, apare un teren fertil pe care arhitecții să construiască, în mintea beneficiarului obișnuit, respectul pentru reguli, norme, funcțional și dezirabil. În plus, autoritățile statului au un rol crucial în crearea unui cadru instituțional în care opiniile profesioniștilor să fie respectate, prin implementarea eficientă a regulilor și normelor existente. Desigur, cine plătește pune muzica, dar sunetele cafonice nu servesc nimănui.

Creativity requires a constant effort to promote a variation and nurturing conditions, so that the effort is successful, within the limits of desirable and functional. It is possible now that the current discussion about towns and villages destroyed, aesthetically and functionally, by wrong decisions in the past, has as effect a boost in architectural literacy. There is a fertile ground for architects to build, in the minds of their usual beneficiaries, the respect for rules, norms, functional and desirable. Nevertheless, state authorities have a crucial role in creating an institutional framework for the respect of professional opinions and for an effective implementation of existing rules and norms. Of course, he who pays the piper calls the tune, but cacophony does no good to anyone.

Bibliografie / Bibliography

- CONSTANTIN, Paul, *Dicționar universal al arhitecților*, Ed. Științifică și enciclopedică: București, 1986.
- CSIKSZENTMIHALYI, Mihalyi. „Implications of a Systems Perspective for the Study of Creativity”, în *Handbook of Creativity*, Sternberg, Robert J. (ed.), pp. 313-338. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- EYAL, Gil, SZELENYI, Ivan, TOWNSLEY, Eleanor. *Capitalism fără capitaliști*. Ionel Nicu Sava și Cristian Mihail Miehs (trad.), București: Editura Omega, 2001.
- RADU, Raluca. *Instituții culturale în tranziție*, București: Nemira, 2011.
- SCOTT, W. Richard. *Institutions and organizations: Ideas, interests, and identities*. Sage Publications, 2013.
- SILVERMAN, David, *Interpretarea datelor calitative*, Adela Toplean (trad.), Iași: Polirom, 2004.
- STARK, David. „Recombinant property in East European capitalism.” în *American Journal of Sociology*, 1996, p. 993-1027.
- WEISBERG, Robert W., „Creativitatea și cunoașterea: confruntarea teoriilor”, în *Manual de creativitate*, Robert J. Sternberg (coord.), pp. 171-199, Irina Mihăilescu și Dana Ligia Ilin (trad.), Iași: Polirom, 2005.

Webografie / Webography

Google Earth // www.cathedralplaza.ro // www.igloo.ro // www.imobiliare.ro // www.medialit.org // www.stirileprotv.ro